

Länsrapport Gävleborgs län

Öppna Jämförelser

Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2014

Tord Fredriksen

**Länsrapport Gävleborgs län
Öppna Jämförelser
Hemlöshet och utestängning från
bostadsmarknaden 2014**

Tord Fredriksen

Arbetsrapport 2014:13
FoU Vårld – Region Gävleborg
Layout: Gunilla Bloom Lundqvist

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	5
RESULTAT FÖR LÄNETS KOMMUNER	6
Tillgänglighet.....	6
Trygghet och säkerhet	7
Självbestämmande och integritet	8
Helhetssyn och samordning	10
Bakgrundsfaktorer.....	12
Bostadssituationen i kommunen	12
Socioekonomisk nyckel.....	13
Antal registrerade ansökningar	14
Antal verkställda avhysningar per kommun	14
Andel personer i hemlöshetssituation 1.....	14

Resultat för länets kommuner¹

Tillgänglighet

Den uppsökande verksamheten syftar till att säkerställa att personer utan bostad upptäcks och att de erbjuds för dem adekvat stöd från socialtjänsten. Uppsökande verksamhet är ett sätt att säkerställa att brukarna får kännedom om sina rättigheter och det stöd de kan få. I socialtjänstlagen anges att verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.² Med uppsökande verksamhet avses en tydlig funktion som har till uppgift att bedriva ett utåtriktat och aktivt arbete för att söka upp personer utan bostad i behov av socialtjänstens insatser och erbjuda dem ett adekvat stöd. I funktionen ingår även att stödja individen till en adekvat kontakt med vård- och stödsystemet.

Med akut hemlöshet avses att den enskilde inte har någonstans att bo och sova, personen vistas till exempel på härbärgen, akutboende, offentliga platser och liknande. Den uppsökande verksamheten syftar till att säkerställa att de enskildas behov tillgodoses samt att de får rätt stöd och insatser som före-bygger att de förlorar sitt boende.

Med uppsökande verksamhet kopplat till olika typer av vräkningsförebyggande insatser avses en tydlig funktion som har till uppgift att bedriva ett utåtriktat och aktivt arbete för att söka upp och stödja personer som av olika skäl riskerar att förlora sitt nuvarande boende oavsett boendeform.

	Uppsökande verksamhet	
	Riktad till akut hemlösa ³	Förebyggande ⁴
Bollnäs	Nej	Nej
Gävle	Nej	Ja
Hofors	Nej	Nej
Hudiksvall	Nej	Ja
Ljusdal	Nej	Ja
Nordanstig	Nej	Ja
Ockelbo	Nej	Ja
Ovanåker	Nej	Ja
Sandviken	Nej	Ja
Söderhamn		
Gävleborg	0	80
Riket	26	71

¹ Tom cell (vit) = Information saknas (bortfall). Grå cell = Ej aktuellt med svar på denna fråga.

² 1 kap 1 § SoL.

³ Kommunen har bedrivit uppsökande verksamhet som riktar sig till personer som är akut hemlösa under 1 december 2012 - 1 december 2013.

⁴ Kommunen har bedrivit uppsökande verksamhet riktad till personer som riskerar att förlora sitt boende, under 1 december 2012 - 1 december 2013.

Trygghet och säkerhet

	Plan mot hemlöshet		Rutiner på verksamhetsnivå		Avhysning av barnfamilj	
	Övergripande plan mot hemlöshet ⁵	Uppföljning av övergripande plan mot hemlöshet ⁶	Rutiner på verksamhetsnivå för arbetet mot hemlöshet ⁷	Uppföljd rutin för arbetet på verksamhetsnivå ⁸	Rutin för att förebygga avhysningar av barnfamiljer ⁹	Uppföljd rutin för att förebygga avhysning av barnfamilj ¹⁰
Bollnäs	Nej		Ja	Nej	Ja	Ja
Gävle	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hofors	Nej		Nej		Nej	
Hudiksvall	Nej		Nej		Nej	
Ljusdal	Nej		Nej		Nej	
Nordanstig	Nej		Nej		Nej	
Ockelbo	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	
Ovanåker	Nej		Nej		Nej	
Sandviken	Nej		Ja	Nej	Nej	
Söderhamn					Ja	Ja
Gävleborg	22	50	44	25	30	100
Riket	23	82	49	70	47	63

En plan stärker förutsättningarna för att säkerställa att kommunen tar ett övergripande ansvar för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Med ledningsnivå avses den politiska ledningen eller förvaltningschefsnivå. Planen kan beskriva konkreta insatser utifrån övergripande mål. I planen bör framgå vilken roll och vilket ansvar olika aktörer i kommunen har. Det kan till exempel handla om att stärka det förebyggande arbetet genom budget- och skuldrådgivning, eller att utveckla boendestödet. Syftet med uppföljning är att säkerställa att planen för det övergripande arbetet för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden är aktuell, använd och fungerar på avsett sätt. Med uppföljning avses att berörda parter har kontrollerat att planen används och fungerar på avsett sätt. Uppföljningen är dokumenterad och vid behov har planen reviderats.

⁵ Kommunen har en skriftlig och på ledningsnivå beslutad plan på övergripande kommunal nivå för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Planen ska finnas den 1 december 2013.

⁶ Kommunen har under 1 december 2011 - 1 december 2013 följt upp den beslutade planen för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Berörda parter har kontrollerat att planen används och fungerar på avsett sätt. Uppföljningen är dokumenterad och vid behov reviderad. Alternativt: planen har upprättats under denna period (ny plan).

⁷ Kommunen har beslutade rutiner för hur arbetet ska bedrivas på verksamhetsnivå i enskilda ärenden, för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Rutinerna gäller 1 december 2013.

⁸ Kommunen/stadsdelen under perioden 1 december 2012 - 1 december 2013 följt upp rutinerna för hur arbetet på verksamhetsnivå ska bedrivas för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Berörda parter har kontrollerat att rutinerna används och fungerar på avsett sätt. Uppföljningen är dokumenterad och vid behov reviderad. Alternativt: rutinen har upprättats under perioden (ny rutin).

⁹ Handläggare för ekonomiskt bistånd inom socialtjänsten har en rutin som anger att barnfamiljer aktivt ska sökas upp och även följas upp vid kännedom om att det uppstår en hyresskuld, oavsett om föräldrarna söker stöd eller inte. Rutinen gäller 1 april 2014. Uppgifterna hämtade från ÖJ Ekonomiskt bistånd 2014.

¹⁰ Rutinen för att förebygga avhysning av barnfamiljer inom ekonomiskt bistånd har följts upp och vid behov reviderats, efter den 1 april 2013. Alternativt: rutinen har upprättats under perioden (ny rutin).

Syftet med rutiner på verksamhetsnivå för arbetet mot hemlöshet är att säkerställa att enskilda som är, eller riskerar att bli, utan bostad får det stöd och den hjälp de behöver. Rutiner som beskriver ansvarsfördelningen och ett bestämt tillvägagångssätt kan minska risken för godtycke och utgöra ett stöd för handläggarna, till nytta för den enskilde.^{11 12} Med ledningsnivå avses den nivå inom organisationen som har mandat att besluta om planer på verksamhetsnivå. Rutinerna kan ingå som del av rutiner för andra verksamhetsområden eller målgrupper till exempel personer utsatta för våld av närstående och personer som avslutar HVB- eller anstaltsvistelse. Med rutiner avses ett i förväg bestämt tillvägagångssätt för hur en aktivitet ska genomföras. Med verksamhetsnivå avses verksamheter och det konkreta arbetet inom socialtjänstens ansvarsområde.

Kommunernas socialtjänst har ett tydligt ansvar för att skydda barn som far illa eller riskerar att fara illa, vilket innebär att utreda, bedöma och tillgodose barnets behov av skydd och insatser på kort och lång sikt. Grundläggande är att ett barn alltid behöver en bostad. När det gäller tillgång till bostad innebär **barnets bästa** bland annat att undvika ofrivilliga flyttningar och en osäker boendesituation. När socialtjänsten får kännedom om att det uppstått en hyresskuld i en barnfamilj hamnar informationen oftast inom verksamheten för ekonomiskt bistånd. Utifrån barnets bästa¹³ är det viktigt att socialtjänsten agerar genom att aktivt söka upp familjen oavsett om föräldrarna söker stöd eller inte. Ett ärende bör inte avslutas utan att verksamheten följer upp om hyresskulden har reglerats eller inte och barnens situation i övrigt har uppmärksammats. Tydliga och kända arbetsrutiner som anger ett aktivt arbetssätt från socialtjänstens sida kan medverka till att förebygga avhysningar av barnfamiljer. Rutinen ska beskriva ett bestämt tillvägagångssätt för hur hanteringen ska utföras. Rutinen ska vara beslutad på den nivå inom organisationen som har mandat att besluta om gemensamma rutiner. Rutinen ska vara känd och användas av alla handläggare. Med att aktivt söka upp avses att verksamheten inte nöjer sig med att exempelvis skicka ett brev med information eller erbjudande om en tid till föräldrarna. Ärendet avslutas inte utan att verksamheten följer upp om hyresskulden har reglerats eller inte och även uppmärksammar barnens situation i övrigt. För att säkerställa att socialtjänstens arbete är av god kvalitet bör rutinerna för att förebygga avhysning av barnfamiljer vara aktuella, använda och fungera på avsett sätt. Med uppföljning avses att ni har gått igenom att rutinen används och fungerar på avsett sätt samt vid behov omarbetat denna.

Självbestämmande och integritet

Att erbjuda hemlösa personer boende utan krav på behandlingsföljsamhet eller annan meritering enligt **Bostad först** avhjälper hemlöshet i större utsträckning än om erbjudandet om boende följs av sådana krav. I socialtjänstlagen anges att verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.¹⁴ Att stärka brukares medverkan och inflytande över sina insatser är en viktig del på vägen till en evidensbaserad praktik i socialtjänsten. Socialtjänsten bör erbjuda en varaktig boendelösning till hemlösa personer med psykisk funktionsnedsättning och missbruk utan krav på behandlingsföljsamhet eller annan merite-

¹¹ 3 kap. 5 § SoL.

¹² 4 kap. 5 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9).

¹³ 1 kap. 2 § SoL.

¹⁴ 1 kap. 1 § SoL.

ring.¹⁵ Med **Bostad först** avses att den hemlöse uppmuntras att själv definiera sina behov och mål. Personen erbjuds sedan, om denne så önskar, omedelbart en varaktig boendelösning. Erbjudandet ges utan några krav på att personen först har genomgått psykiatrisk behandling eller uppvisat nykterhet och drogfrihet. Boendelösningen är utan krav på behandlingsföljsamhet eller annan meritering.

	Kommunen kan erbjuda Bostad först ¹⁶
Bollnäs	Nej
Gävle	Nej
Hofors	Nej
Hudiksvall	Nej
Ljusdal	Ja
Nordanstig	Nej
Ockelbo	Ja
Ovanåker	Nej
Sandviken	Nej
Söderhamn	Nej
Gävleborg	20
Riket	31

¹⁵ Nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd. Socialstyrelsen; 2011.

¹⁶ Kommunen kunde under 2013 erbjuda personer med psykisk funktionsnedsättning **Bostad först** vid hemlöshet. Uppgifter hämtade från ÖJ Stöd till personer med psykisk funktionsnedsättning.

Helhetssyn och samordning

	Intern samordning i enskilda ärenden			Aktuella rutiner för samordning i enskilda ärenden		
	Rutiner för samordning mellan hemlöshet och ¹⁷			Hemlöshet - Äldreomsorg ¹⁸	Hemlöshet - Missbruk och beroende	Hemlöshet - Social-psykiatri
Äldreomsorg	Missbruk och beroende	Social-psykiatri				
Bollnäs	Nej	Nej	Nej			
Gävle	Nej	Ja	Ja		Ja	Ja
Hofors	Nej	Integrerat	Nej			
Hudiksvall	Nej	Nej	Ja			Ja
Ljusdal	Nej	Nej	Nej			
Nordanstig	Nej	Nej	Nej			
Ockelbo	Integrerat	Nej	Nej			
Ovanåker	Nej	Integrerat	Integrerat			
Sandviken	Nej	Nej	Nej			
Söderhamn		Nej	Ja			Ja
Gävleborg	11	30	40		100	100
Riket	32	68	52	73	78	67

Personer med behov av olika insatser inom socialtjänsten ska få sina insatser samordnade. En formaliserad och strukturerad samordning i form av gemensamma skriftliga rutiner för handläggningen i enskilda ärenden bidrar till stabilitet, förutsägbarhet och kontinuitet. Rutiner som beskriver ansvarsfördelningen och ett bestämt tillvägagångssätt kan minska risken för godtycke och utgöra ett stöd för handläggarna, till nytta för den enskilde.¹⁹ ²⁰ Därutöver bör det uppmärksammas om det finns särskilda behov och typ av insatser anpassade till hemlösa eller personer som riskerar att förlora sin bostad och som missbrukar, har psykisk funktionsnedsättning och är över 65 år. Med ledningsnivå avses den nivå inom organisationen som har mandat att besluta om gemensamma rutiner. Med rutiner avses ett i förväg bestämt tillvägagångssätt för hur en aktivitet ska genomföras. Med samordning avses koordination av resurser och arbetsinsatser för att erhålla högre kvalitet och större effektivitet. Personer med behov av olika insatser inom socialtjänsten ska få sina insatser samordnade. En formaliserad och strukturerad samordning i form av gemensamma skriftliga rutiner för handläggningen i enskilda ärenden bidrar till stabilitet, förutsägbarhet och kontinuitet. För att säkerställa att socialtjänstens arbete är av god kvalitet bör rutinerna vara aktuella, använda och fungera på avsett sätt. Med uppföljning avses att berörda parter har kontrollerat att rutinerna används och fungerar på avsett sätt. Uppföljningen är dokumenterad och vid behov har rutinerna reviderats.

¹⁷ Kommunen har skriftliga och på ledningsnivå beslutade rutiner för hur samordning i enskilda ärenden ska ske mellan de som arbetar med att förebygga hemlöshet inom socialtjänsten och nedanstående verksamhetsområden. Rutinerna gäller 1 december 2013.

¹⁸ Rutinerna för intern samordning har följts upp och vid behov reviderats de senaste 12 månaderna. Alternativt: rutinen beslutades och upprättades rutinerna inom denna 12-månadersperiod (ny rutin).

¹⁹ 3 kap 5 § SoL.

²⁰ 4 kap. 5 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9).

	Extern samverkan		
	Överenskommelse om samverkan		
	Bostadsföretag/hyresvärdar	Enskilda ärenden ²²	Frivilligorganisationer ²³
	Övergripande nivå ²¹		
Bollnäs	Nej	Nej	Ej relevant
Gävle	Ja samtliga	Ja, med vissa	Ja
Hofors	Ja, med vissa	Ja, med vissa	Nej
Hudiksvall	Ja, med vissa	Ja, med vissa	Nej
Ljusdal	Ja, med vissa	Nej	Nej
Nordanstig	Nej	Nej	Ej relevant
Ockelbo	Nej	Nej	Ej relevant
Ovanåker	Nej	Nej	Ej relevant
Sandviken	Ja, med vissa	Ja, med vissa	Ej relevant
Söderhamn			
Gävleborg	56	44	25
Riket	49	46	29

Syftet är att säkerställa att kommunens alla invånare får tillgång till bostäder genom formaliserad samverkan i form av en överenskommelse med bostadsföretag/hyresvärdar. Överenskommelse, ett så kallat samverkansavtal, ska beskriva ett bestämt tillvägagångssätt för hur samverkan ska genomföras, samt ange ansvarsfördelningen med eller utan ekonomiska åtaganden. Med ledningsnivå avses den politiska ledningen eller förvaltningschefsnivå. Med övergripande nivå avses till exempel samverkan om tillgång till bostäder för personer som inte kommer in på den ordinarie bostadsmarknaden. Här avses både allmännyttiga bostadsbolag och privata fastighetsägare som hyr ut bostäder/lägenheter. På enskild nivå är syftet att säkerställa att de enskilda som av olika skäl riskerar att bli eller redan är utan bostad får det stöd de behöver genom en formaliserad samverkan med bostadsföretag/hyresvärdar. Här åsyftas rutiner för arbete med enskilda personer som av olika skäl riskerar att bli eller redan är utan bostad. Här avses både allmännyttiga bostadsbolag och privata fastighetsägare som hyr ut bostäder/lägenheter. Med aktuella avses att rutinerna är upprättade eller uppföljda och vid behov reviderade under perioden 1 december 2011 – 1 december 2013. Med ledningsnivå avses den nivå inom organisationen som har mandat att besluta om gemensamma rutiner. Med rutiner avses ett i förväg bestämt tillvägagångssätt för hur en aktivitet ska genomföras. Rutin-

²¹ Kommunen har en beslutad överenskommelse med frivilligorganisation om samverkan av insatser till personer som är hemlösa eller är utestängda från den ordinarie bostadsmarknaden. Överenskommelsen gäller den 1 december 2013. Alternativt: Ej relevant = i kommunen/stadsdelen finns inga frivilligorganisationer som arbetar med målgruppen.

²² Kommunen har beslutad överenskommelse för hur samverkan på övergripande nivå ska bedrivas med bostadsföretag/hyresvärdar i kommunen. Överenskommelserna gäller den 1 december 2013. Ska beskriva ansvarsfördelningen och hur samverkan ska genomföras. Finns med vissa eller alla bostadsföretag/hyresvärdar.

²³ Kommunen har aktuella beslutade rutiner för hur arbetet ska ske i enskilda ärenden med berörda bostadsföretag/hyresvärdar. Rutiner gäller målgruppen enskilda personer som av olika skäl riskerar att bli eller redan är utan bostad. Rutinerna ska gälla 1 december 2013. Avser alla eller vissa bostadsföretag/hyresvärdar som hyr ut bostäder.

nerna kan gälla hur det konkreta förebyggande arbetet genomförs, arbetsfördelning, vad parterna gör vid eventuell hyresskuld och vräkning.

För att säkerställa att de enskildas behov och möjlighet att få stöd och hjälp tillgodoses kan överenskommelse med frivilligorganisation som arbetar med målgruppen upprättas. Överenskommelser som beskriver ansvarsfördelning är också ett stöd för aktörerna och ökar förutsättningarna för en gemensam planering och gemensamt arbetssätt. Överenskommelsen ska beskriva ett bestämt tillvägagångssätt för hur samverkan ska genomföras om insatser för den aktuella målgruppen samt ange ansvarsfördelningen med eller utan ekonomiska åtaganden. Med ledningsnivå avses här den nivå inom organisationen som har mandat att besluta om överenskommelser med nämnda aktörer.

Bakgrundsfaktorer

Bostadssituationen i kommunen

Uppgifter om kommunernas bostadsmarknadsläge har hämtats från Boverket och är baserade på Bostadsmarknadsenkäten, BME. Enkäten besvarades under januari 2014 av landets 290 kommuner. Frågan i enkäten lyder: Hur bedömer ni för närvarande kommunens bostadsmarknadsläge i kommunen som helhet?²⁴ Boverket har tre beskrivningar av läget på bostadsmarknaden:

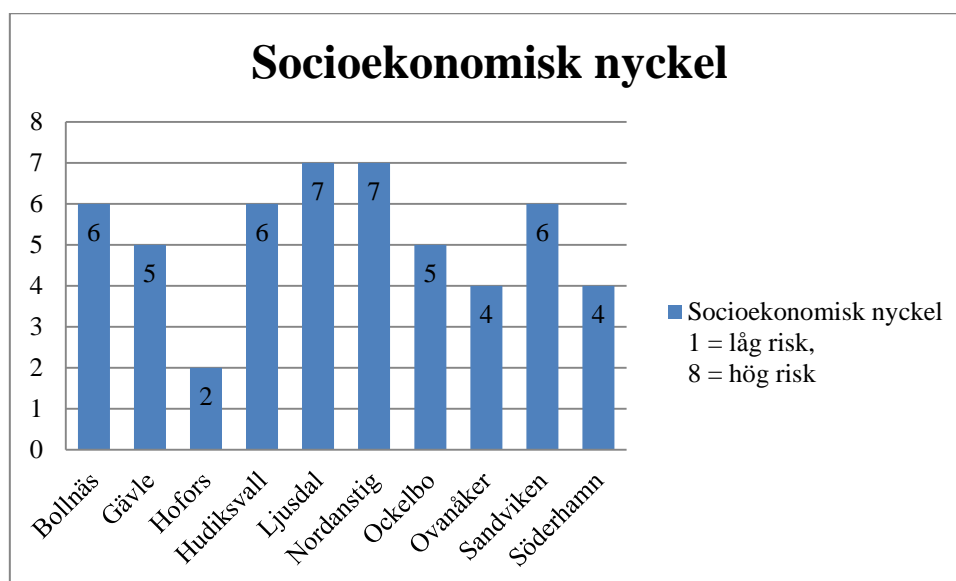
- Balans på bostadsmarknaden innebär att konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.
- Obalans på bostadsmarknaden i form av underskott innebär inte alltid att det finns bostadssociala problem såsom trångboddhet eller omfattande andrahandsuthyrning som utbredd fenomen. Underskott på bostäder kan innebära att det i kommunen finns en dynamisk ekonomi, där ökade inkomster leder till en ökad efterfrågan på bostäder. Att en kommun uppger underskott på bostäder innebär i många fall att det är svårt att flytta till, eller inom kommunen.
- Obalans på bostadsmarknaden i form av överskott innebär att det ständigt finns fler lediga bostäder, eller bostäder till salu, än vad som efterfrågas. Att det finns outhyrda lägenheter i något enstaka bostadsområde behöver inte innebära att den lokala bostadsmarknaden präglas av ett överskott. Ett överskott på bostäder behöver inte heller innebära att det finns lämpliga bostäder i förhållande till hur efterfrågan och/eller behovet ser ut i kommunen.

²⁴ Läget på bostadsmarknaden och bostadsbyggandet 2014. Karlskrona: Boverket; 2014.

	Bostadsmarknadsläget i kommunen 2014 ²⁵	Allmännytta ²⁶
Bollnäs	Balans	Ja
Gävle	Balans	Ja
Hofors	Överskott	Ja
Hudiksvall	Balans	Ja
Ljusdal	Balans	Ja
Nordanstig	Underskott	Ja
Ockelbo	Balans	Ja
Ovanåker	Underskott	Ja
Sandviken	Balans	Ja
Söderhamn	Överskott	Ja
Gävleborg	42	
Riket	80	

Socioekonomisk nyckel

Kommuners relativa socioekonomiska förhållanden (risk för behov av ekonomiskt bistånd).²⁷

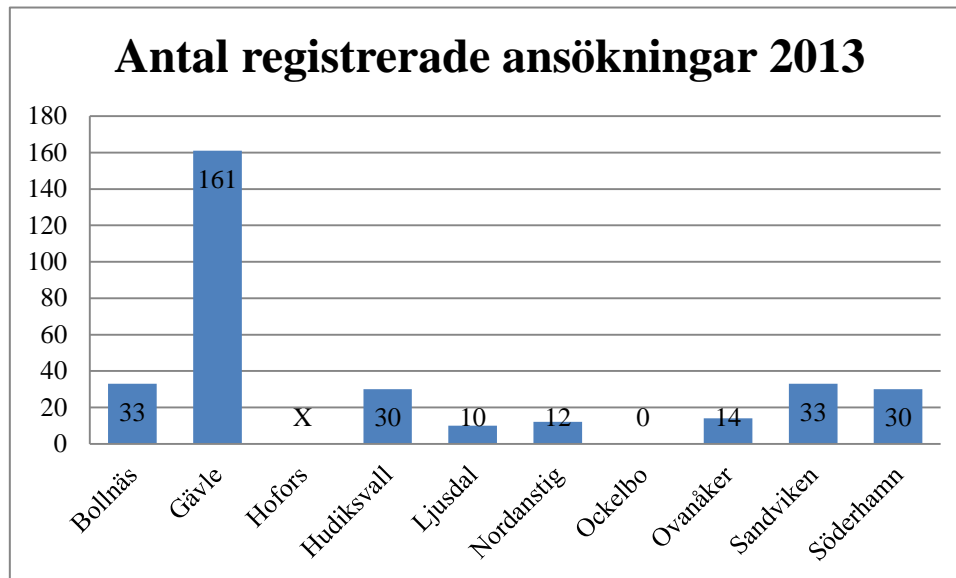
²⁵ Kommunens bedömning av bostadsmarknadsläge i kommunen som helhet. Balans, överskott eller underskott på bostäder. Källa: Bostadsmarknadsenkäten (BME) 2014, Boverket.

²⁶ Kommunen har ett eller flera allmännyttiga bostadsföretag. Källa: Boverket.

²⁷ Socialstyrelsens öppna jämförelser av ekonomiskt bistånd 2013.

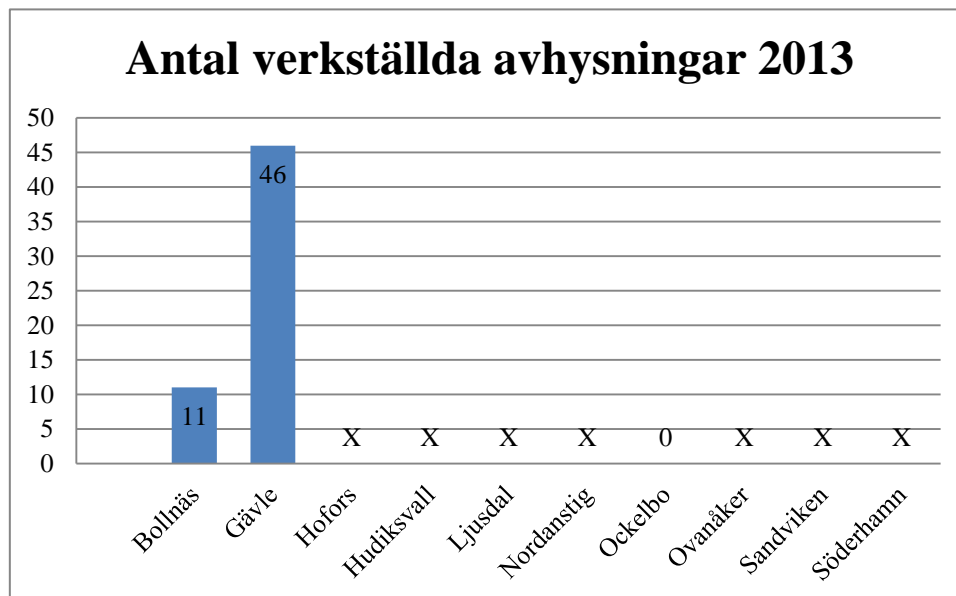
Antal registrerade ansökningar

Antal anmälda avhysningar per kommun.²⁸

X=för få för att redovisa

Antal verkställda avhysningar per kommun 29

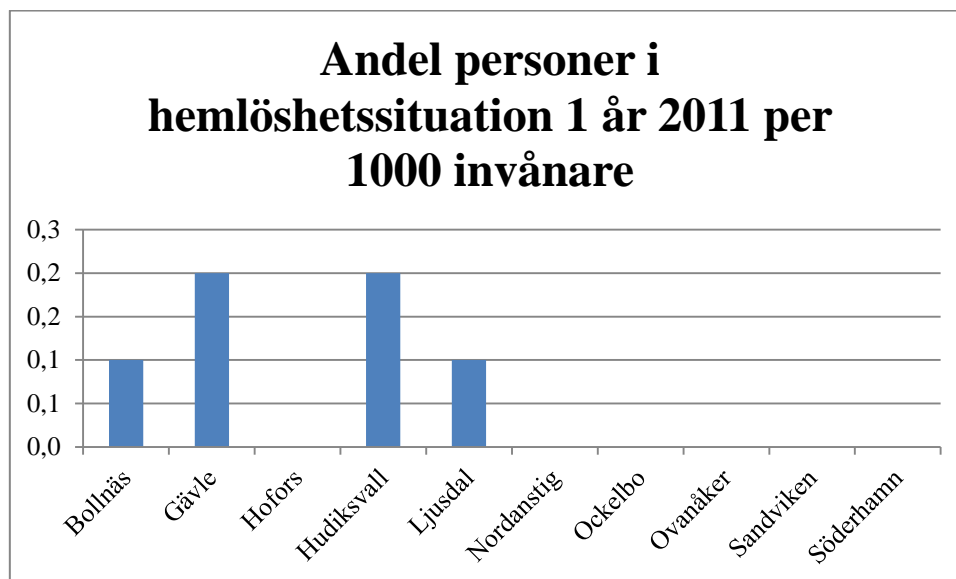
X= för få för att redovisa.

Andel personer i hemlöshetssituation 1

Antalet personer i hemlöshetssituation 1 i kommunen under 2011 har dividerats med antalet invånare och därefter multiplicerats med 1000. Hemlöshetssituation 1 innebär att en person är hänvisad till akutboende, härbärge, jourboende, skyddat boende eller sover utomhus eller i of-fentliga utrymmen.

²⁸ Kronofogden.

²⁹ Kronofogden.

Länsrapport Gävleborgs län

Öppna Jämförelser

Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2014

Beställ arbetsrapporten från:
gunilla.blom.lundqvist@regiongavleborg.se
FoU Vårld – Region Gävleborg
Box 834
801 30 Gävle
Tel: 026-65 02 68
Hemsida: www.regiongavleborg.se/fou-valfard